

SRÉTER JÁNOS, A REFORMKOR ISMERETLEN HŐSE

HEIL KRISTÓF MIHÁLY

Az MTA-ELTE Jogtörténeti
Kutatócsoport blogja

A SZERZŐ:

DR. HEIL KRISTÓF MIHÁLY

Az MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT
TUDOMÁNYOS SEGÉDMUNKATÁRSA

HEILKRISTOF@GMAIL.COM

2021. március 29.

A reformkor, Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Eötvös József vagy Kölcsey Ferenc aktív évtizedei, a mai napig kitüntetett helyet foglal el történelmi emlékeztünkben. Gyakran megfeledkezünk arról, hogy a közismert államférfiak mögött - vagy inkább mellett - még számos tehetséges helyi politikus dolgozott Magyarország megreformálásáért. Párhuzamként a huszadik század legjobbjának választott labdarúgó válogatott, az olimpiai bajnok és világbajnoki ezüstérmes magyar Aranycsapat jut eszembe: Grosics Gyula, Buzánszky Jenő, Lóránt Gyula, Lantos Mihály, Bozsik József, Zakariás József, Budai II. László, Kocsis Sándor, Hidegkuti Nándor, Puskás Ferenc, Czibor Zoltán - ki nem ismerné a legendás tizenegyet? Ugyan-
gy nemzeti emlékeztünk

részei, mint a 19. századi államférfiak. Azonban más is közös bennük. A reformkor politikai elitje és az Aranycsapat kezdői gyakran felbuknak a média különböző területein. Azonban a „cseréről” - többek között: Szusza Ferenc, Sándor Károly vagy Dalnoki Jenő - sokkal kevesebb szó esik, bár klasszis volt mind.¹ Ugyanez elmondható a reformkori politikai elitet segítő kvázi „másodvonalas” politikusokról is. Pedig Bezerédj István, Beöthy Ödön, Barkassay Imre vagy Sréter János kimagasló tehetségű, sokat munkálkodó államférfiak voltak. Jelen írásban egy kevésbé ismert, de annál tehetségesebb megyei politikust mutatok be, aki, ha nem ragadja el a láz idejekorán, könnyen lehet, hogy a reformkor nagyjaival azonos hírnévre tett volna szert.

Ilyen, korának kimagasló személyisége volt Sréter János.

A kitűnő tanuló, majd szeretett vármegyéjének dolgos jogász mindenese, egész életét hazája szolgálatának szentelte. Fiatal korától minden energiáját önmaga képzésére fordította azért, hogy minél felkészültebben munkálkodhasson a közjóért. És hogy miért nem tett szert országos hírnévre és nem tartotta nagyobb becsben a nemzeti emlékezet? Ennek okát tragikusan korai halálában kell keresnünk. Hiszen bár tehetséges és nagy munkabírási, ambiciózus ember volt, de „saját fényében hamvadt el, s szíve megfagyott, mivel minden melegét azon ügynek szentelt, melyet a megyének temploma visel homlokán.” Ez ügy pedig nem volt más, mint a köz szolgálata.²

De ki is volt Sréter János? A Sréterek ősi családja a mohácsi vész előtt telepedett le Besztercebányán, majd

Miksa király János, Gáspár és Menyhért testvéreket 1569-ben címeres nemeslevéllel jutalmazta szolgálataiért cserébe, melyet 1570-ben Nyitra vármegyében hirdettek ki. Gáspár és Menyhért ágának magvaszakadtát követően János utódai kimagasló katonai és közigazgatási karriereket futottak be Thököly Imre, Zrínyi Ilona, II. Rákóczi Ferenc, illetve a porosz hadsereg szolgálatában. János utóda János, Zólyom vármegye alispánja 1701-ben szerezte meg csere útján a Lónyayaktól a szandavári uradalmat, ahonnan a család előneve is származik. Ekkor került a család Nógrád vármegyébe, ahol hamar a helyi közélet alakítójává vált. A nógrádi sematizmusokban Stréterek után kutatva találhatunk köztisztviselőnek örvendő megyei főpénztárost, alszolgabíró, táblabírákat, királyi testőrt, illetve az 1809-es insurrekció kapitányát, valamint későbbi országgyűlési képviselőket vagy negyvennyolcas huszárezred kapitányt is.³ A Sréterek egyike volt annak a pár családnak, akik meghatározták Nógrád nemesi vármegyéjének életét a 18-19. században.

Sréter János 1806. január 12-én született, Sréter József táblabíró és Gosztony[i] Antónia első gyermekeként. Apja magas tudású kiváló jogász, határozott és ambiciózus ember volt. A család szokásaival ellentétben nem alkalmazott házitanyát, hanem maga nevelte, oktatta elsőszülöttét egészen nyolcéves koráig. Korai nebuló éveire visszaemlékezve Sréter János a „tiszte erkölcs” jelentőségét, a minden körülmények közötti gáncsatalanságot tanulta meg apjától, aki minden lehetőséget megragadott fia motiválására.⁴ Kilépve

az otthon biztonságából János a selmecebányai evangélikus líceumba került, ahol kiemelkedett teljesítményével társai közül s 14 éves korában olyan „kitűnő vizsgát adott, amilyenre az ottani oktatók [...] addig nem emlékeztek”.⁵ A bányavárosi évek meghatározóak voltak a fiatal Sréter életében, a város kuruc hagyományai, a líceumi irodalmi élményei mind nyomot hagytak benne. Felsőfokú tanulmányait folytatni Pestre ment a jogi fakultásra. A természeti jogi tanulmányok mellett francia, olasz, spanyol és angol nyelvekből vett órákat, illetve autodidakta módon portugálul és svédül is tanult. Tudott gitározni és festeni. Byron, Shakespeare, Mirabeau műveit fordította. Tehetsége a pesti években bontakozott ki igazán,

szívta magába a korabeli Pestet és az „új eszméket”, ahonnan joggyakornokként tért haza és hamar hiteles táblai jegyző lett. Jogi gyakorlatot szerzett Sréter Lászlónál Nógrád megyei főszolgabírónál, majd a pesti Kir. Táblán a kor híres ítélmestere, Szentkirályi László mellett pallérozódhatott. Újabb meghatározó tapasztalat volt számára, amikor a nógrádi követekkel tarthatott 1825-ben a pozsonyi országgyűlésére, mint a távolmaradó gróf Cebrian Antal képviselője. Magába szívhatta az országos politika levegőjét. Testközelből láthatta Széchenyi Istvánt. Hazatérve 1826-ban a megye tiszteletbeli aljegyzője, 1828-tól második aljegyzője lett. Ekkor kapta első komoly megbízását, hogy készítsen

kimutatást a törvényhatóság közgyűlésének jegyzőkönyvei alapján az elmaradt helyi munkálatokról. Nagy műveltségű, megnyerő egyéniség, fáradhatatlan szorgalom, beható éles tehetség jellemezte munkáját.⁶ 1828-ban jelentette meg összefoglalóját a megye „beligazgatási állapotáról”. Ez volt az első efféle jelentés az országban, nem csoda, hogy Bécs figyelmét is felkeltette. 1831-32-ben a legaktívabban képviselte a reformokat a rendszeres országos bizottságok vármegyei vitáiban. Maga szerkesztette a megszavazott tervezetet és később összeállította a vitafolyamat naplóját is.⁷ Nyolc évig volt a megyei tanítóképző, a Nógrádi Nemzeti Intézet titkára. Odaadó munkájának köszönhetően gyorsan lépdelt feljebb a megyei közigazgatás grádicsain. 1832-ben első aljegyző, 1838-ban főjegyző lett, majd 1839-ben második alispánná választották, s mivel barátja, Huszár József első alispán hosszasan betegeskedett, majd meghalt így egymaga látta el a két alispáni feladatkört. Az üstökösként felragyogó pályát tragikus hirtelenséggel lezajló betegség törte ketté, amikor 1842-ben Losoncon kanyarót kapott és ideglázban hamarosan meghalt.

Nagy munkabírású és tehetségű közösségéért tenni akaró és tudó embert vesztett el vele Nógrád vármegye és a reformkori haladó tábor. Az „egyedül megyéjének [és hazájának (HKM)] élő”⁸ politikus tragikus hirtelenségű halála az egész ország súlyos vesztesége volt. Pályáivét vizsgálva feltételezhető, hogy az 1840-es évek meghatározó politikusává nőhetne volna ki magát, ahogyan azt tették többen a

rendszeres munkálatok megyei vitáin pallérozódva (Lásd: Deák és Kossuth pályája korai éveit.)

Maga Kossuth is így emlékezett meg „harcostársa” elvesztéséről: „Vele honunk egyik legjobbika sírba szállt.”⁹

Hivatkozások:

- 1 Megjegyzendő, hogy a „klasszikus felállásban” csupán négyszer állt ki kezdőként az Aranycsapat.
- 2 A nógrádi vármegyehez az alábbi felirat volt olvasható: „Nógrád a közügyért”. Sréter János: Visszaemlékezések. Buda, 1842. IV. p.
- 3 Reiszig Ede: Nógrád vármegye nemes családai. In Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai.
- 4 Sréter János: Visszaemlékezések. Buda, 1842. V. p.
- 5 Uo. VI. p.
- 6 Pálmány Béla: A reformkori magyar országgyűlések történeti almanachja. 2. kötet. Budapest, Argumentum Kiadó, 2011. 2090. p.
- 7 Sréter, 1842..
- 8 Uo. VII. p.
- 9 Pálmány idézi. Ld. Pálmány, 2011. 2091. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Sréter család címere. Forrás: Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltára
2. oldal: Sréter János kézírása. Forrás: Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltára

